

IFD

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi

Burdur Mehmet Akif Ersoy University
Journal of Theology Faculty

e-ISSN: 2757-6418

(Aralık / December 2022) 3/2

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ

CHRİSTOPH HELMİG, *FORMLAR ve KAVRAMLAR: PLATONCU GELENEKTE KAVRAM OLUŞTURMA*, BERLİN-BOSTON, DE GRUYTER, 2012, 396 SAYFA

Book Review

Christoph Helmig, *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*, Berlin-Boston, De Gruyter, 2012, 396 Pages

YUNUS EMRE AKBAY

Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Mantık Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye
Assist. Professor Dr., Süleyman Demirel University, Faculty of Theology, Department of Logic, Isparta, Türkiye

emreakbay@sdu.edu.tr

orcid.org/0000-0003-1050-4926

<https://ror.org/04fjtte88>

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Makale Türü/Article Types	: Kitap Değerlendirmesi/ Book Review
Geliş Tarihi /Received	: 26 Ekim/October 2022
Kabul Tarihi/Accepted	: 02 Kasım/November 2022
Yayın Tarihi/Published	: 30 Aralık/December 2022

ATIF / CITES AS

Akbay, Yunus Emre. "Kitap Değerlendirmesi Christoph Helmig, *Formlar ve Kavramlar: Platoncu Gelenekte Kavram Oluşturma*, Berlin-Boston, De Gruyter, 2012, 396 Sayfa". *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (Aralık/December 2022), 324-330.

İNTİHAL/PLAGIARISM

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software. Yayıncı / Published by: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / Burdur Mehmet Akif Ersoy University Theology Faculty. Burdur, Türkiye.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu alışmanın hazırlanma srecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tm alışmaların kaynakada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Yunus Emre AKBAY.

ıkar atışması/Conflicts of Interest: ıkar atışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek iin dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: ifd@mehmetakif.edu.tr

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License : Yazarlar dergide yayınlanan alışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları **CC BY-NC 4.0** lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the **CC BY-NC 4.0**.

Book Review

Christoph Helmig, *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*, Berlin-Boston, De Gruyter, 2012, 396 Pages*

Abstract

It can be said that the place given to concepts among logic studies has been quite lacking in recent studies. In particular, the effort to read the conceptual theories of important philosophers such as Plato and Aristotle in Ancient Greek thought in terms of their relationship with language, thought, existence and knowledge theory, and the effort to read them as a tradition through text analysis and secondary literature is an important step in eliminating this deficiency. To fill this gap, Christoph Helmig published his related work in English as a book, based on his doctoral study on Proclus's epistemology, restructuring some parts of this work and sometimes adding new chapters to it in the process. In this study, this book of the author will be analysed and introduced to the readers of our country. The primary and secondary literature on concept studies is very rich in the work, and it provides important gains to the field by examining the primary texts from original sources and revealing new interpretations. In the book, analyses of concepts in the light of given and abstractionist/experience-based knowledge theories can reveal in detail the terminological and paradigmatic transformations in tradition. As a result, it can be said that the book can be an important source for many studies in the field in terms of the way it handles the subject, the competence of the analysis methods and the results it reaches.

Keywords: Logic, Christoph Helmig, Forms and Concepts, Book Review.

Kitap Değerlendirmesi

Christoph Helmig, *Formlar ve Kavramlar: Platoncu Gelenekte Kavram Oluşturma*, Berlin-Boston, De Gruyter, 2012, 396 Sayfa

Öz

Mantık çalışmaları arasında kavramlara verilen yerin son dönemlerde yapılan araştırmalarda oldukça eksik bırakıldığı söylenebilir. Özellikle Antik Yunan düşüncesindeki Platon ve Aristoteles gibi filozofların kavram teorilerini dil, düşünce, varlık ve bilgi teorisi ile ilişkisi bakımından ele alarak, metin tahlilleri ve ikincil literatür üzerinden bir gelenek halinde okuma çabası bu eksikliği giderme adına önemli bir adımdır. Christoph Helmig, bu eksikliği giderme adına ön çalışmaları Proclus'un epistemolojisi hakkındaki doktora çalışmasına dayanan ve süreç içerisinde bu çalışmanın bazı bölümlerini yeniden yapılandırarak, bazen de ona yeni bölümler ekleyerek ilgili eserini kitap halinde İngilizce olarak yayımlamıştır. Bu çalışmada yazarın bu kitabının analizi yapılarak ülkemiz okuyucularına tanıtılacaktır. Eserde kavram çalışmalarına yönelik birincil ve ikincil literatür oldukça zengindir ve birincil metinleri orijinal kaynaklardan inceleyerek yeni yorumlar ortaya koyarak alana önemli kazanımlar sağlamaktadır. Kitapta, verili ve soyutlamacı/deneyim temelli bilgi teorileri ışığında kavramlara yönelik analizler, özellikle gelenekteki dönüşümlere yönelik terminolojik ve paradigmatik dönüşümleri detaylıca ortaya koyabilmektedir. Sonuç olarak kitabın, konuyu ele alış biçimi, analiz yöntemlerinin yetkinliği ulaştığı sonuçlar açısından alandaki pek çok çalışmaya önemli bir kaynak olabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Mantık, Christoph Helmig, Formlar ve Kavramlar, Kitap Değerlendirmesi.

---

* Christoph Helmig, *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*, (Berlin-Boston: De Gruyter, 2012), 396 sayfa. ISBN: 978-3-11-026631-3 e-ISBN: 978-3-11-026724-2. Bu çalışma yazarın 2006 yılında Belçika Catholic University of Leuven, De Wulf-Mansion Centre (DWMC) adlı birimde sunduğu Proclus'un Epistemolojisi üzerine yapılan çalışmasının geliştirilerek yayımlanmış halidir. / Christoph Helmig, *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*, (Berlin-Boston: De Gruyter, 2012), 396 pages. ISBN: 978-3-11-026631-3 e-ISBN: 978-3-11-026724-2. This study is the extended version of the author's Ph. D thesis on the Epistemology of Proclus completed in 2006 at the Belgium Catholic University of Leuven, De Wulf-Mansion Centre (DWMC).

Christoph Helmig, bu eserinde Platoncu gelenekte kavram teorisinin dönüşümünü ele almaktadır. Kitabın konusu ve amacı Platon ve Aristotelesçi gelenekte kavram teorisinin ve terminolojisinin ne olduğunu tespit etmek, önceki filozofların ilgili gelenektekilerce hangi açılardan eksik ve güçlü bulunduğu işaret etmek, kavram teorisinin süreç içerisinde nasıl yeniden yorumlandığını, geliştiğini ve değiştiğini ortaya koymaktır. Bu araştırma, iki filozofun birbirine karşıt yaklaşımlarını sonraki dönemdeki yorumcular tarafından nasıl *uzlaştığı veya uzlaşmadığını* ortaya koyma amacı açısından önemli tespitler sunar. Bu açıdan çalışma özellikle İslam düşüncesi, felsefesi ve mantığı üzerine yapılan çalışmalara da önemli katkıları sağlayabilecektir. Zira Antik Yunan ve Helenistik felsefenin İslam düşüncesine tercüme ile aktarıldığı düşünüldüğünde, bütüncül bir bakışla özellikle araştırma konusunun sonraki dönemdeki çalışmalara önemli izler sağlayacağı söylenebilir. Eserde özellikle Yeni Platonculardan Syrianus ve Proclus'un kavram teorilerine yönelik metinlerinin analizleri ön plana çıkartılarak, Platoncu ve Aristotelesçi kavram teorilerinin bu iki isimde nasıl yorumlandığına odaklanılmaktadır.

Yazar çalışmasındaki amacını “*Platoncu gelenekteki epistemoloji duyum algısı ve verili bilgi yaklaşımları arasındaki zorlu etkileşimi yeniden bilinçli bir çaba olarak yorumlama anlayışı üzerinden bir rekonstrüksiyon önerisi ortaya koymak*”¹ olarak niteler. Yazar, ele aldığı filozofların teorilerinden herhangi birini diğerine göre ön plana çıkarmak yerine, her birinin avantajlı ve dezavantajlı yönlerini tespit ederek bulgularını paylaşma amacıyla olduğunu bildirir.² Özellikle Yunanca yazılan metinlerin anlaşılabilirliği uzman pek çok kişi tarafından farklı kitaplarda yorumlanması, bu verilerin bir gelenek halindeki dönüşümünün nasıl geliştiğini kavrama adına atılmış önemli adımlardır. Fakat bir gelenekteki hangi ismin araştırma konusuna katkı sağladığını ve çalışmaya dâhil edilmesi gerektiğini hangi ismi çalışmanın kapsamından çıkartmanın gerekli olduğunu tespit etmek uzun çalışmalar gerektirir. Ayrıca, yapılan seçkilerin bir problem etrafında ikincil literatür ışığında analiz edilebilmesi de yetkinlik gerektirir. Eser Helmig'in kavram teorisi ve bilgi anlayışı üzerinden hem Yunanca ve Latince orijinal metinleri bizzat incelemesi, hem de konuyla alakalı İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi dillerde uzmanlar tarafından yazılmış diğer çalışmalardan faydalanması sayesinde oldukça seçkin bir kaynakçayı okuyucuya sunabilmiştir.

Çalışma giriş ve yedi bölümden oluşmaktadır. Girişte yazar “zihin nasıl kavramlarla dolar?” şeklinde bir soruyla başlar. Antik Yunandaki bazı tartışmaları dile getirir. Araştırmanın ikincil literatürü ve söz konusu kitabın yapısı ve içeriği hakkında bilgiler verir. Özellikle Yeni Platoncular hakkındaki araştırmaların kavram ve bilgi ilişkisi üzerinden detaylı bir araştırmaya tabi tutulmadığı yönündeki tespitler, literatürdeki yetkin diğer çalışmalar üzerinden temellendirilerek, kitabın hangi yönlerden bu boşluğu dolduracağı net biçimde ortaya konulmuştur.

Birinci bölümde kavramın ne olduğuna yönelik araştırmada kullanılacak kriterler belirtilmekte, kavramın imgeyle olan bağı evrensellik ve bilgi teorisi açısından betimlenmektedir. Sonrasında ilgili araştırmanın kapsamında incelenecek *soyutlama* (abstraction), *tümevarım* (induction), *bir araya getirme* (collection) ve *yeniden hatırlama* (anamnesis) olmak üzere dört tür kavram elde etme yönteminin ilgili kriterler ışığında metinde hangi anlamda kullanılacağına dair açıklamalar yapılmaktadır. Bu çerçevede birinci bölüm Platoncu formlar (idealar) ve kavramlar

¹ Christoph. Helmig, *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*, (Berlin-Boston: De Gruyter, 2012), 1.

² Helmig, *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*, 9.

(concepts) arasındaki ilişkinin ilgili kavram elde etme yöntemlerine göre hangi açılardan problemleri kavramlara bir temel oluşturmadığına işaret edilerek tamamlanır.

Platon'un kavram teorisi ikinci bölümde incelenir. Burada *Menon* 81d-e ve *Phaidon* 74a ışığında Platon'un için öğrenmenin/bilginin *yeniden hatırlama* (anemnesis) teorisi olduğu ortaya konulur. Özellikle belirtilmesi gereken Helmig'in kavram çalışmalarında gerektiği ilgiyi görmeyen ve ikincil literatürde göz ardı edilmiş olan *Parmenides*'in konuyla ilgisini yeniden kurarak bu çalışmayı Proclus'un şerhi özelinde inceleyerek Proclus'a bir temel oluşturmasıdır. Helmig *Parmenides*'teki soyutlama ve tümevarımla kavramlara ulaşamayacağını ön plana çıkaran tartışmayı, yeniden hatırlama teorisi ışığında ele alarak, Aristotelesçi anlamda yorumlanabilecek bazı içerikleri net bir biçimde Platoncu çizgide yorumlar. Formlar ve kavramlar arasında keskin bir ayırım yapar ve kavram soruşturmasına yer açar. Bu iddia *Menon*, *Phaidon* ve *Phaidros* adlı eserlerde yer alan *yeniden hatırlama* (anemnesis) teorisi ışığında ele alınarak, kavramların *yeri uzun uğraş ve süreç içerisinde yeniden hatırlamayla idealara ulaşma* şeklindeki bir felsefi yolculuk olarak betimlenir. Bu yolculuk, yeniden hatırlamanın diyalektikçi veya filozoflar tarafından tamamlanabildiği, fakat diğer insanların başaramadığı bir süreç olarak betimlenir. Bu başlıktaki söz konusu kavram anlayışı, Platon'un sonraki dönem diyaloglarında da devam eden bir yapı olarak temellendirilir. Kavramlar, *alethes doxa*, *episteme* ve *nous* arasında, söz konusu felsefi yolculukta kat edilen içeriklere göre ideaların verili bilgisiyle tamamlanır.

Üçüncü bölümde Aristoteles'in kavram teorisi ve yöntemleri ele alınmaktadır. Helmig'in en orijinal katılarından birisinin Aristoteles'in kavram teorisinin anlaşılmasını hem filozofun Platon eleştirisi hem de *Metafizik*'teki (E1) yanlış anlaşılabilir bilimler sınıflaması konularını yeniden yorumlayarak ele alma iddiası olduğu söylenebilir. Buna göre varlıkla olan ilişkileri bakımından basık burunluluk ve üçgen gibi fizik ve matematik kavramlarının varlık-kavram ilişkisinin soyutlamadaki aşamaları analiz edilmeden, genel geçer bir soyutlama temelli bir kavram teorisi inşa edilemez. Bu nedenle formdan maddenin uzaklaştırılması anlamındaki (abstraction M) soyutlama, matematiksel kavramların kökeni, tümevarım teorisiyle birlikte yorumlanır. Helmig'in en önemli iddiasının fizik ve matematik unsurlar açısından bakıldığında soyutlamayı daha çok matematik ve geometrik kavramları elde etmek için kullanılan bir yöntem olarak kabul etmesi; mantıksal tümel kavramın elde edilmesini ise duyum, tümevarım ve akıl dizgesine dayalı olarak yorumlamayı önermesidir. Bu başlık, *İkinci Analitikler* II 19'da yer alan metin analiziyle duyum algısı, tümevarım ve akıl ilişkisi üzerinden Aristoteles'in kavram teorisine yönelik sonraki dönem eleştirilere cevaplar verilerek tamamlanır.

Dördüncü başlıkta İskender Afrodisi, Alcino, Plotinos ve Porphyry gibi isimlerin katkıları analiz edilmektedir. Platon ve Aristoteles'in görüşlerinin uzlaştırılması konusunda çokça zikredilen bu isimlerin katkılarının incelenmesi, çalışmanın diğer orijinal yönlerinden birisidir. Bu bölümde Platon ve Aristoteles sonrası dönemde kavram teorisi ve bilgi ilişkisinin dönüşümü oldukça detaylı ele alınmıştır. Bölümün ana amaçlarından birisi Alcino'sun deneyim temelli kavramlar ile *verili kavramları* (innate) harmonize etmesi nedeniyle onun literatürde Orta Dönem Platoncu olarak tasvir edilmesinin eleştirilmesidir. Helmig'e göre Alcino'staki duyum temelli ve verili kavram arasındaki gerilim zaten Platonda mevcuttur. Yine bu bölümde İskender Afrodisi ve Porphyry'nin yaygınca bilinen soyutlamacı oldukları yönündeki genel kanı metinler üzerinden incelenir. Afrodisi'nin Aristoteles'in tümevarım, soyutlama ve akıl teorilerine bağlı kalması yüzünden soyutlamacı oluşu kabul edilirken, Porphyry'nin bu tasniften çıkartılması gerektiği iddia edilir. Helmig'e göre *Commentary on Ptolemy* (Ptolemy Şerhi) adlı eser ışığında Porphyry

soyutlama teorisinin terimlerini kullansa da, özsel olarak onun yaklaşımının Platoncu olduğunu söyleyebiliriz. Helmig'in iddiası, Ptolemy'nin kriterlerinin Yeni Platoncu okuması olarak Porphyry tarafından sunulmuş olmasıdır. Helmig, Porphyry'nin soyutlamacı kabul edilemeyeceğini Yeni Platoncuların İskender Afrodisi'nin soyutlamacı yaklaşımına yönelik eleştirileri de ekleyerek destek bulur. Zira Plotinus Syriacus ve Proclus'u etkileyen önemli bir isimdir. Porphyry de Plotinus'un etkisinden kurtulamamış gözükür. Bu tespit, Aristotelesçi mantık külliyyatının başına *İsagoji* adlı eseri yazan Porphyry'nin kavram teorisi gibi önemli bir konuda Plotinusçu bir tavır sergilemesi dikkate alındığında, Aristoteles'i okuma ve anlama adına dikkatlice ele alınması gereken bir filozof olduğunu da ortaya koymaktadır. Yazara göre Plotinus zaten *logoi* kelimesini doğuştan verili anlamında kullanmaktadır. Diğer taraftan bu bölümdeki önemli bir başka tespiti Plotinus'un *Enneadlar* adlı eserinin Proclus üzerindeki etkisine rağmen Proclus'un farklı bir algı teorisi temelinde Platoncu yeniden hatırlama teorisini Stoacıların metinlerini de içerecek bazı öğeler ışığında yeni bir yoruma kavuşturabilmesidir.

Beşinci ve altıncı bölümlerde Syriacus ve Proclus'un kavram teorileri epistemoloji ışığında incelenir. Öncelikle iki filozofun Aristoteles'e yönelttikleri soyutlama ve tümevarım eleştirilerine detaylı bir şekilde verilir. Gerçekten de Aristoteles'in tümevarım teorisinde tümele nasıl ulaşıldığı, tekillerin tamamının nasıl tüketildiği önemli bir sorundur. Ayrıca, tekillerdeki benzerliğin verili ön bir kavram olmadan nasıl bilinebileceği yahut bulunabileceği *Menon*'da ortaya konulmuş bir paradokstur. Bu nedenle iki filozofun sonradan *oluşan tümel* (universal of later origin/heterogeneous) teorisi ortaya koyduklarının altını çizen Helmig, *doxa* ve *phantasia* arasındaki modern tartışmalara değinerek Proclus'un algı teorisini yeniden analiz eder. Platon'da olmayan fakat bu iki isimde ortaya çıkan unsurlardan birisi, doksa aşamasında verili kavramların oynadığı roldür. Bu bir anlamda deney bir anlamda verili kavram temellerinin yeni bir yorumu olabilir. Proclus doksanın tekilleri kavramsal olarak incelemesini deneysel olarak nitelendirir. Helmig'in Aristotelesçi karakteri Platoncu verili bilgi üzerinden Proclus'un temellendirmesini başarılı bir şekilde ortaya koyduğu söylenebilir.

Yedinci bölümde Proclus'un kavram ve bilgi teorisine yönelik metin analizleri yer alır. Öncelikle Proclus'un ruh ve verili bilgi anlayışı analiz edilir. Bu bölümün en önemli katkısının Platoncu yeniden hatırlama teorisinin Proclus'ta *unutma* (forgetting), *ön kavramları toplama* (articulation) ve *verili bilginin ön plana çıkartılması* (putting forth/probole) şeklindeki yapılandırması ve kavram teorisine bu sürecin ilişkisinin kurulması olduğu belirtilebilir. Helmig'e göre *ön kavramları* (prolepsis) toplama evresi Stoacı felsefenin bir karakteristik özelliğidir. Orta Dönem Platonculuk'ta bu teori Sokrates'in doğurtma sanatı olarak ebelik anlayışıyla kombine edilmiştir. Ancak *probole* yani doğuştan verili bilginin ön plana çıkartılması terimi ve teorisi yeni Platoncuların bir keşfidir. Yazar son olarak Proclus'un kavram teorisini sistematize ederek bir öneri sunar.

Çalışmanın bulguları oldukça önemlidir. Platonculara göre zihnin kavramlara sahip olması zaten verili olmak nedeniyledir. Platoncular verili olan bu kavramları yeniden hatırlayıp, bilinç düzeyine çıkarmalıdır. Oysa Aristoteles, Stoacılar ve İskender Afrodisi gibileri için duyum, hafıza, soyutlama ve tümevarım gibi araçlarla kavramlar akılda ikincil töz olarak var edilmektedir. Aristotelesçi yaklaşımda tekillerin verilerinden tümele geçiş oldukça problemlidir. Benzer şekilde Platoncular'ın verili ama örtük kavramları nasıl bilinç düzeyine çıkardıklarını açıklamaları gerekmektedir. Yine Platoncular, formların karşılığında erişmemiş *Var olmama* (non-being) gibi kavramları nasıl elde ettiklerini de temellendirebilmelidir. Tıpkı bu gibi nedenlerle Yeni Platoncular madde soyutlaması olarak Aristotelesçi soyutlamayı (abstraction M) form

soyutlaması (abstraction F) gibi yeni bir teoriyle açılmayıp; tekillerin doğasının eksik olmasını verili kavramlarla tamamlama gibi yeni bir yorum geliştirmişlerdir. Bu nedenle Platoncular *ennoiai*, Aristotelesçiler *katholou* sonraki dönemdekiler ise *logoi* terimleriyle kavram/concept kelimesine karşılık bulmuşlardır.

Syrianus ve Proclus'un iki geleneği birleştirme çabaları, Aristotelesçi soyutlama teorisini eksiklikleriyle eleştirmek, Platoncu yeniden hatırlama ve verili bilgiyi aşamalar üzerinden yapılandırmak üzerinden şekillenmiştir. Özellikle sonradan temelli tümel anlamındaki *husterogenes* terimi, yeniden hatırlamayla elde edilmiş bir yapı olarak hem duyuma hem de verili bilgiye dayanmaktadır. Öte yandan Alcinius'un çalışmaları daha çok muğlaklık ve problem içirir. Ancak Helmig, *Timaios* ve *Theatetus*'u esas alarak Alcinius'u okursak, verili olmak anlamında ilkeler/archai üzerinden onun da Platoncu sayılabileceğini savunur. Öte yandan Porphyry'nin *Ptolemy Şerhi* kesinlikle Platoncudur, bu anlamda duyum verisinin yargılanması ancak verili bilginin temel alınmasıyla mümkündür. Plotinus ve sonrasında ise verili bilgi teorisi daha çok ön plandadır hatta Proclus'ta nesnelere kavranmasında verili bilginin temel şart olması iddiası buradan temellenmiştir. Ancak sudur etmemiş ruh anlayışı, verili bilginin nasıl olduğu tartışmasında bazı soruları cevaplamaz. Bu nedenle formların doxa ile ilişkisi Iamblichus ve sonrasında daha yumuşak bir kural olarak uygulanarak, doxa seviyesinde verili bilginin formlarla benzerliği problemi daha az tonda vurgulanmıştır. Proclus için kavramlar, idealerin ruhtaki verili imajlarıdır. İlk dönem Platonculara göre duyumun kavramlar ve formlar arasındaki ilişkiyi kurgulamadaki rolü az iken, bu son dönemdekilere göre daha güçlü bir temel olmuştur. Yazar iki geleneğin teorilerinin harmonize edildiği yönündeki genel iddiaları söz konusu başlıklar altında inceledikten sonra, bunun doğru bir genelleme olmayabileceğine dikkatleri çeker. Iamblichus'un Aristotelesçi boş zihin ile Platoncu ideaları birleştirme çabaları hariç, diğer isimlerin böyle bir çabasının en azından epistemoloji teorileri ve terminolojileri açısından geçerli olmadığını belirtir. Nitekim bu çaba da Yeni Platoncular tarafından eleştirilmiştir. Helmig'e göre bu Aristoteles'i Platoncu olarak yorumlamaktır, harmonize etmek değildir. Sonuç olarak bu çalışmanın iddialarını, yetkin bir kaynakça ve özgün bir değerle yerine getirdiği ve ülkemiz kavram-mantık çalışmalarına önemli birikimleri aktarabileceği söylenebilir.

Kaynakça/Bibliography

Helmig, Christoph. *Forms and Concepts, Concept Formation in the Platonic Tradition*. Berlin-Boston: De Gruyter, 2012.